

Lignum és arbor.

Az *Erdészeti Lapok* f. évi III. és IV. füzetében *Berta István* erdömérnök olyan értékes kultúrtörténeti és a maga tünetszerűségében annyira kirívó adatokkal gazdagította erdészeti irodalmunkat, hogy nem haladhatunk el mellette szó nélkül. Egy magyar erdömérnök a török kormány szolgálataiba lép és beutazza Kis-Ázsia erdőségeit. Mint erdő-mérnök bizonyára kitűnően elvégzi feladatát, a jelen esetben azonban a távol idegenben, megfelelő, az erdömérnöki átlagos igényeket nyilvánvalóan meghaladó speciális botanikai ismeretek hiányában, több helyen téves adatokat közölt, ennél fogva helyénvalónak tartom, hogy nemes igyekezetének segédkezet nyújtva, a szükséges helyesbítéseket megtegyük.

Az még nem oly nagy tévedés, hogy a bithyniai *Abies*-t *Nordmanniana*-nak veszi, mert hiszen *Mattfels* csak 1925-ben különböztette meg az addig más neveken szereplő bithyniai és paphlagoniai fát, mint *Abies Bornmülleriana*-t, de helyesbítésre szorul az, hogy *A. Nordmanniana*-t mint „a francia *Alpokból jól ismert*“ fajt mutatja be, mert az *A. Nordmanniana* kaukázusi faj s nem „normandiai fenyő“, hanem „Nordmann botanikus fenyője“, ezenfelül pedig Normandiában *Alpok* nincsenek.

A rejtélyes *Quercus incana*, melyről már prof. dr. *Fehér Dániel* megállapította, hogy a kisázsiai tölgyek között ismeretlen név, minden valószínűség szerint a *Qu. Aegilops*, melynek levelei alsó lapjukon fehérmolyhosak, s mely úgy Thráciában, mint Kis-Ázsiának főleg nyugati részeiben valóban előfordul. Kupacsei („valonea“) erős tannintartalmuk miatt kiviteli cikk gyanánt szolgálnak. A *Pinus Laricio taurica*-ról is nem nagy nehézséggel megállapíthatjuk, hogy a *P. Pallasiana*-ra vonatkozhatik, a *Larix*-hoz való hasonlítás egyedüli indoka gyanánt azonban csak a fiatal ágak sárgás és a tűleveleknek a *P. nigra* európai rokonságánál világosabb zöld színét képzelhetjük el, egyébként az összehasonlítás sántít. Éppígy homályban marad előttünk a rejtélyes *Pinus alba*, mely a fa törzsének leírása alapján talán nem is *Pinus* és a *P. Cembra*, a cirbolyafenyő, melyet pedig igazán nem

könnyű dolog más fajjal összetéveszteni*). Hogy az *ilex aquifolium*-ot szerzőnk mint a *Quercus ilex* „igen érdekes válfajú rokonát“ s mint Európa erdeiben ismeretlen növényt mutatja be, azt igazolja, hogy amit ő *Ilex aquifolium*-nak nézett, csakugyan nem az a növény. A Taurus 2400 m-es rétegvonalánál szerzőnk *Biota orientalis*-t látott, melynek pedig eddig ismeretlen őshazáját délnyugati Kínában, a tibeti határon csak nem is olyan régen fedezte fel *Handel-Mazzetti*. Amit szerzőnk észlelt, az nem thuja (*Biota*) volt, hanem minden valószínűség szerint a *Juniperus excelsa*, mely a Taurusban valóban éppen a fatenyészet felső határvonalán gyakori. Lelkes szavakkal és igazán szépen írja le szerzőnk a *Cedrus*-erdőt, de nyomban zavarólag hat az a körülmény, hogy együtt szerepelteti a *Cédrus* mindhárom fáját („három főbb nemét”): a himalayai *C. Deodara*-t és az Atlas-hegység *C. atlantica*-ját a Taurusban egyedül előforduló *C. Libani*-val. A Taurus erdőségeiben ezenkívül még bemutatott mindenféle fa és cserjének felsorakoztatása a világ minden flórabirodalmába elvezetne bennünket.

Nem könnyű dolog egy ismeretlen s az európai fákhoz szokott szemnek annyi újat nyújtó területen nyomban tájékozódni. De intő példája ez a cikk annak, hogy a *lignum* és *arbor* nem azonos fogalmak. Az átlagos erdőmérnöki feladatokon túl még nagy terület van, amelyet be kell járnia annak, aki idegen égöv alá tartozó tájékok flóráját kívánja ismertetni. Bizonyára ritka eset az, hogy magyar erdőmérnök Kis-Ázsiát láthassa s akinek, mint szerzőnknek, igazán van érzéke ahhoz, hogy a szoros értelemben vett erdőmérnöki feladatokon túlmenő megfigyeléseket is végezzen. Micsoda értékes kincsesházát gyűjthette volna össze a tapasztalatoknak és megfigyeléseknek, mennyi még tisztázatlan kérdésnek a megoldását segítette volna elő és mennyi szolgálatot tehetett

*) Vajjon a jelen esetben nem-e *Pinus Peuce*-vel állunk szemben? Ez a fa ugyanis a „Rila” hegycsoportban, Bulgáriában, a régi török határ mellett a havasi fenyő tenyészővét foglalja el. (Magam is láttam ott egy mintegy 300 k. holdas, összefüggő erdőt alkotó állományt a lucfenyő tenyészhatára felett. Szerk.)

volna nem csupán jelenlegi otthona erdészeti ügyének, hanem a magyar tudománynak is, ha csak kissé speciálisabb botanikai fegyverzettel indul neki útjának s ha tisztában van azokkal a problémákkal, melyek az erdészet és botanika határterületén állva, erdészt is kell, hogy érdekeljék. Az Ida-hegy *Abies Equi trojani*-ját *Sintenis*-en kívül még senki sem gyűjtötte s ma már túl vagyunk azon, hogy az erdészre közömbös, hogy egy *Abies*-t Péternek hívnak-e vagy Pálnak. De a török erdészeti szempontjából is fontos, hogyan és milyen körülmények között fordul elő ez a faj, erdőt alkot-e még, fennmaradása biztosítva van-e, vagy pedig ezzel is úgy vagyunk, mint az *Abies nebrodensis*-szel, melyet herbáriumi példák alapján ismertek fel, de a természetben már csak egyetlen példányát bírták megtalálni? Egyetlen konkrét példa ez, melyet Kis-Ázsia fás növényzetének problémái közül megemlítek, csak azért, hogy rámutassak, milyen alkalom volna arra, hogy éppen magyar ember segítsen előbbre vinni és tisztázni az erdészeti és botanikát egyaránt érdeklő vitás kérdéseket. S ha ott helyben nem áll rendelkezésre a meghatározáshoz szükséges irodalmi anyag, fogadatlan prókátor-ként beszélek, de úgy hiszem, Erdőmérnöki Főiskolánkon lévő Növénytani Intézetünk, vagy Nemzeti Múzeumunk szívesen fogadna szerzőnktől minél bőségesebb s minél teljesebb növényküldeményeket és segítené elő ezek meghatározásával tanulmányait.

Úgy vagyok értesülve, hogy erdőmérnöki főiskolánk különösen az utóbbi időben e téren óriási léptekkel halad előre s ez a felmerült eset is élénken bizonyítja, hogy mily nagy érték az a közre nézve is, ha az erdőmérnök magas színvonalú botanikai ismeretekkel rendelkezik. Sőt amióta az erdészeti természetes felújítás elve dominál, az erdészre is mind fontosabbá válik „az erdő természetes regeneráló erejének” (Erd. Lapok, 1927, 162.), más szóval az erdő geobotanikai viszonyainak ismerete. Ilyen szempontból pl. annak kutatása, hogy valamely vidéken eredetileg milyen fánem alkotott erdőt s hogyan és mily okokból változott meg az eredeti kép, éppúgy erdészeti, mint geobotanikai feladat. Nem ok

nélkül viszi *Fehér* professzor hallgatóit évente a kámoni arboretumba s Németország egyik első erdészeti főiskoláján, Eberswalde-n *Dengler* professzor nem ok nélkül foglalkozik a *Pinus*, *Picea* és *Abies* természetes elterjedésének megállapításával és hasonló irányú vizsgálatokkal.

A dendrológiai és növényföldrajzi ismeretek fontosságának felismerése az erdészet körében azonban még nem általános. Külföldi főiskolákon is még előfordul, hogy az erdömérnök elnyomja az erdészt, a lignum az arbort, a fejlődés azonban mégis abban az irányban halad, amely a dendrológiai és geobotanikai ismereteket az erdészre nézve is nélkülözhetetlennek tartja.

dr. Gáyer Gyula
egyetemi tanár.

A nagy problémák

Megmaradt tölgyerdeink a szó igazi értelmében ünnepi díszet öltöttek.

Ha az ember bennük jár, nem győz eléggé csodálkozni a természet teljesítőképessége felett.

Tölgycseprentéseink még az első nyarat el sem érték és helyenként már szorulnak.

Az eddig felállított elvek egy része folytonos cáfolatra talál, mert ily tömeges tölgymakkból keletkezett természetes újulat másképp viselkedik, mint szórványos makktermés esetében.

Pl. a begyepesedett, eldudvásodott, ú. n. „*kiélt*” erdőrészekben a makk-kelevények légóját ép úgy megeléjük, mint a kellőkép előkészített, jól konzervált tölgyesekben. Az egyik probléma ennek a természetes tölgyújulatnak lehető megtartása volna, a vágásra érett és üzemtervileg főhasználatra előírt erdőrészekben.

Az első tavasz és nyár a csirázási és befásodási folyamat éve, ekkor leghelyesebb, ha az erdőt pihenni hagyjuk.

Azonban már 1928-ban cselekednünk kell, hogy ezt a bőséges áldást valahogy megmentsük az utókor számára.